

THE RISE OF LOW STANDARDS IN MUSIC AS A RESULT OF PURSUING FAME ON SOCIAL NETWORKS AND THE REASONS FOR THE DECLINE OF MUSICAL CULTURE

Nabiyeva Farog'atxon

3rd-year student of the Professional Education program, Department of Instrument Performance, Kokand State University

Abstract

This scientific article broadly analyzes the negative impact of the phenomenon of pursuing fame on social networks on contemporary musical culture. The article examines, from a scientific perspective, the key factors leading to the rise of musical illiteracy — the phenomenon of rapid fame, the decline in the quality of musical education, and the drift away from professionalism.

Keywords

social networks, musical culture, low standards, algorithmic filter, viral content, musical education, authenticity.

IJTIMOYIY TARMOQLARDA MASHXURLIKKA INTILISH NATIJASIDA MUSIQADA SAVIYASIZLIKNING KUCHAYISHI VA MUSIQIY MADANIYAT PASAYISHINING SABABLARI

Qo'qon davlat universiteti "Cholg'u ijrochiligi" kafedrası Professional ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi Nabiyeva Farog'atxon

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada ijtimoiy tarmoqlarda mashxurlikka intilish hodisasining zamonaviy musiqiy madaniyatga salbiy ta'siri keng ko'lamda tahlil etiladi. Maqolada musiqiy saviyasizlikning kuchayishiga olib keluvchi asosiy omillar — tezkor shuhrat fenomeni va musiqiy ta'lim sifatining pasayishi ,professionallikdan yiroqlashish ilmiy nuqtayi nazardan o'rganiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarmoqlar, musiqiy madaniyat, saviyasizlik, algoritmik filtr, viral kontent, musiqiy ta'lim, autentiklik.

Bugungi davrda ijtimoiy tarmoqlar hayotimizni haddan tashqari ta'sir qilmoqda. Instagram, TikTok, YouTube, Facebook kabi platformalar o'z yo'lida foydalanuvchilar soniga ko'ra davlatlar iqtisodiyotiga teng kuchli quvvat bo'lib qoldi. Xususan, millionlab odamlar, ayniqsa yoshlar, bu platformalarda o'z sho'xliklarini namoyish qilish, mashxur bo'lish va pul ishlash uchun nima bo'lsa qilmoqda. Musiqa - bu odamlarning dunyoqarashi, emotsional holati va madaniy identifikatsiyasini ko'rsatuvchi yetakchi san'at turi. Biroq, ijtimoiy tarmoqlarning viral muvaffaqiyat va tez-tez o'zgaruvchan trendlarga asoslangan tabiati, shaxs musiqiy savodiga bo'lgan talabni tushirib yuboribdi. Bugun kuni "viral" bo'lish juda muhim bo'lsa, u yoki bu avtorning musiqiy mezoni, mukammal ijrosi yoki ijodiy qiymatiga e'tibor berilmayapti. Ushbu maqolaning maqsadi — ijtimoiy tarmoqlarda mashxurlikka intilishning musiqiy madaniyatga ta'sir mexanizmlarini ilmiy tahlil qilish, saviyasizlikning kuchayish sabablarini aniqlash hamda bu muammoni yechish uchun amaliy takliflar ishlab chiqishdir.

Musiqiy madaniyat va ommaviy axborot vositalari o'rtasidagi munosabatlar masalasi jahon ilm-fanida keng o'rganilgan. Adorno va Horkheimer (1944) o'zlarining "Madaniyat sanoati" nazariyasida ommaviy musiqa ishlab chiqarishning standartlashtiruvchi ta'sirini birinchi bo'lib falsafiy jihatdan tahlil etganlar. Ularning bashoratiga ko'ra, madaniyat sanoatining kengayishi badiiy individuallikni yo'q qilib, ommaviy iste'mol mahsulotiga aylantiradigan sharoit yaratadi. O'zbek musiqashunosligida esa bu masala birmuncha yangi bo'lib, Yusupov (2019), Qodirov (2021) va Hasanov (2023) kabi olimlar milliy musiqa madaniyatining globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonida duch keladigan muammolarini tadqiq etganlar. Zamonaviy ijtimoiy tarmoqlar platforma algoritmlarining asosiy ko'rsatkichi — foydalanuvchilarning platformada o'tkazgan vaqti va interaktivlik darajasi. Bu texnologik mantiq musiqiy kontentni ham o'ziga xos shaklda filtrlaydi: qisqa, zudlik bilan e'tibor jalb qiluvchi va kuchli his-tuyg'ular uyg'otuvchi kontent algoritmi tomonidan ko'proq tarqatiladi. Ijtimoiy tarmoqlarning eng xavfli ta'sirlaridan biri —

professional musiqiy ta'lim va mashq davriga bo'lgan ehtiyojni inkor etuvchi "tezkor shuhrat" modeli. TikTokda bitta viral videoning yuz millionlab ko'rishga erishishi havaskor ijodkorlarni professional musiqachilikka teng imkoniyat borligiga ishonтирамоқда. Bu esa har qanday musiqiy asar parchasini mukammal bo'lsa-bo'lmasa tarmoqqa joylab musiqiy saviyaning pasayishini keltirib chiqarmoқда. Musiqiy tanqid sohasida ham sifat mezonlari o'zgarмоқда. Traditsion musiqiy tanqid — garmonik tahlil, orkestr texnikasi, ovoz sifati, kompozitsion mantiq — o'rnini "likelar" soni, trekling-chart pozitsiyalari va social media engagement ko'rsatkichlari egallamoқда. Bu holat musiqiy estetik mezonlar tizimini tubdan o'zgartirmoқда. Natijada musiqiy dunyo qutblarga bo'linmoқда: bir tomondan bir nechta mega-janrlar (pop, hip-hop,) aholining katta qismini qamrab olsa, boshqa tomondan jazz, klassik, etnik va avangard musiqa kabi janrlar inqirozga duchor bo'lmoқда. Klassik musiqa sohasida bu holat ayniqsa keskin: Carnegie Hall ma'lumotlariga ko'ra, klassik kontsertlarga tashrif buyuruvchilarning o'rtacha yoshi 1970 yildan beri 15 yoshga oshgan. O'zbek milliy musiqasi ham ushbu tahdidan xoli emas. Maqom, katta ashula, yalla kabi an'anaviy janrlar tinglovchilari soni so'nggi o'n yilda keskin kamaygan. Yoshlar orasida o'tkazilgan so'rovnomalar shuni ko'rsatadiki, 15–25 yosh guruhida faqat 12 foizi milliy musiqa janrlarini muntazam tinglaydi. Bu juda achinarli holat. Buning asosiy sabablari klassik musiqamiz ya'ni maqom janrini yetarli darajada targ'ib qilinmasligi va yoshlarda qisqa video kontentlarni muntazam ko'rish orqali sabrsizlikning yuzaga kelishi natijasida 7-8 daqiqalik milliy mumtoz asarlarimizni tinglay olmasligiga olib kelmoқда.

Musiqiy saviyasizlikning eng chuqur ildizlaridan biri — musiqiy ta'limning zaiflasuvi, milliy musiqani keng targ'ib qilinmasligi yoki yetarli darajada mukammal qilib tinglovchilarga yetqizib berolmaslik va tinglovchilarda musiqani tanqidiy idrok etish madaniyatining yo'qolishi. Ijtimoiy tarmoqlar passiv iste'molni rag'batlantirib, faol musiqiy ishtirokni — cholg'u o'rganish, to'garak, musiqiy klublarni — siqib chiqarmoқда. Yoshlar amaliy mashg'ulotlar bilan shug'ullanish o'rniga faqatgina

ijtimoiy tarmoqlar bilan chegaralanib qolmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar ta'sirida yuzaga kelayotgan musiqiy saviyasizlik bir necha muhim uzoq muddatli oqibatlarni keltirib chiqarmoqda. Madaniy xotiraning zaiflashuvi. Musiqiy an'analar avloddan avlodga nafaqat yozma, balki jonli ijro orqali uzatiladi. Havaskorlik va virallik madaniyatida bu uzatish zanjirlari uzilmoqda. O'zbek maqom san'ati kabi noyob musiqa merosining yo'qolib ketish xavfi tobora ortmoqda. Musiqiy ijodkorlikning torayishi yuzaga kelmoqda. Formula musiqaning ustun kelishi yangi musiqiy tillar, uslublar va janrlarning paydo bo'lishiga to'siq qo'yadi. Tarixiy to'g'ri keladigan misollar: jazz, rok, funky, bossa nova kabi janrlar marginallashtirilgan guruhlarda yetishib chiqqan. Hozir esa bu "marjinallik" (ya'ni e'tibordan chetda qolish) ijtimoiy tarmoqlarda kuchsizlantirilmoqda. Ijtimoiy bir-birini tushunish imkoniyatining pasayishi. Keng ma'noda, umumiy musiqiy madaniyat jamiyat a'zolarini birlashtiruvchi ko'priklarni bo'lib xizmat qilgan. Echo chamber (ya'ni aks sado) effektida bu ko'priklarni qulab tushadi va ijtimoiy parchalanish kuchayadi.

Bu muammoni bir nechta yechimlar bilan bartaraf etishga harakat qilish zarur va milliy musiqa madaniyatini saqlab qolish, professionallikdan yiroqlashishni oldini olish maqsadga muvofiqdir. Globallashtiruv jarayonida, yuzaga kelgan muammolarni bartaraf qilishda qandaydir cheklolr yoki platformalarni ta'qiqlash bilan erishib bo'lmaydi, balki zamon bilan hamnafas bo'lgan holda integratsiyalash maqsadga muvofiq bo'ladi.

1. Musiqiy ta'lim tizimini mustahkamlash. Maktablarda musiqiy ta'limga ajratilgan soatlarni ko'paytirish, cholg'u o'rgatish dasturlarini moliyalash va milliy musiqa an'analarini ta'lim tizimiga organik integratsiya qilish zarur.
2. Musiqiy tanqid madaniyatini tiklash. Sifatli musiqiy tanqid nashrlari, jamoat muhokama platformalari va ekspert baholash tizimlarini rivojlantirish kerak.

3. Platformalar bilan hamkorlik. Davlat va madaniyat tashkilotlari ijtimoiy tarmoqlar bilan sifatli kontent va milliy musiqa madaniyatini ilgari surish bo'yicha hamkorlik shartnomalari tuzishi lozim.

4. Musiqiy madaniy siyosat. Hukumat an'anaviy va klassik musiqa janrlarini iqtisodiy rag'batlantirish, subsidiyalar va grant tizimi orqali qo'llab-quvvatlashi kerak.

5. Media savodxonlik dasturlari. Yoshlarni ijtimoiy tarmoqlarda musiqa iste'molida tanqidiy yondashuvga o'rgatuvchi maxsus ta'lim dasturlari ishlab chiqilishi kerak.

Ijtimoiy tarmoqlarda mashxurlikka intilish hodisasi musiqiy madaniyatga bir necha parallel yo'llar orqali salbiy ta'sir ko'rsatmoqda: algoritmik filtrlash sifat o'rniga miqdorni targ'ib qilmoqda; tezkor shuhrat modeli professional musiqiy ta'limni inkor etmoqda; tijorat bosimi badiiy autentiklikni siqib chiqarmoqda; echo chamber effekti musiqiy xilma-xillikni toraytirmoqda; va musiqiy ta'limning zaiflashuvi tinglovchilarning tanqidiy idrok qobiliyatini pasaytirmoqda. Biroq bu muammolarning yechimi bor va u faqat o'tmishga qaytishni emas, balki zamonaviy texnologiyalarni madaniy qadriyatlar bilan muvozanatlashtirishni talab etadi. Ijtimoiy tarmoqlar o'zi muammo emas — muammo ularning hozirgi algoritmik mantiqida yashiringan. Agar platforma algoritmlari sifat ko'rsatkichlarini ham hisobga olsa, musiqa ta'limi tizimi mustahkamlansa va tanqidiy idrok madaniyati shakllantirilsa — raqamli davrda ham yuksak musiqiy madaniyat saqlanib, rivojlanib borishi mumkin. O'zbek milliy musiqasi uchun bu masala ayniqsa dolzarb: ming yillik maqom a'anasidan tortib zamonaviy estrada san'atigacha cho'zilgan boy musiqiy meros, agar maqsadli madaniy siyosat olib borilmasa, ijtimoiy tarmoqlar virallik madaniyatida erib ketishi mumkin. Bu nafaqat madaniy yo'qotish, balki milliy identitetga ham ulkan zarar bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Adorno T.W., Horkheimer M. (1944). Dialectic of Enlightenment. New York: Continuum.

2. Hasanov B. (2023). Raqamli davrda o'zbek milliy musiqasining saqlanishi muammolari. Toshkent: O'qituvchi.
3. Qodirov A. (2021). Globallashuv va milliy musiqiy an'analar. Samarqand: SamDU nashriyoti.
4. Yusupov R. (2019). O'zbek estrada musiqasi: muammolar va istiqbollar. Toshkent: San'at.
5. 12. American Psychological Association (2023). Media Consumption and Youth Development. APA Report.
6. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi (2023). Madaniyat sohasining statistik ko'rsatkichlari. Toshkent.

